

Malovat a (pře)žít

Nemohla si pomoci. Každý tah v ní vzbuzoval napětí a hřejivou radost. Každá čára, která špinila zářivě bílý papír, jí způsobila mravenčivé jiskření v prstech, které putovalo až ke středu samotné dlaně a následně se rozuteklo po celém těle. Každé pravidelné kolečko, každá tečka, každý oblouk a každý pohyb hrotem tužky. Tam to však nekončilo. Dalším (a mnohem důležitějším krokem) byly barvy. Ty měla ze všeho nejraději. Viděla v nich cosi jedinečného. Nejenže díky nim obraz ožil, ale především dokázaly udržet euforický pocit i při pouhém pohledu na malinké částičky akvarelu. To přece jen šedivé šmouhy nezvládaly.

Když malovala, naprosto zapomínala na okolní svět. Její mysl se stávala lehčí a ona měla pocit, že téměř létá. A ačkoli věděla, že její obrazy nejsou bezchybné – stačilo, aby se na ně důkladněji zaměřila, a už si všimla i těch nejmenších odchylek – neodrazovalo ji to. Jejím cílem nikdy nebylo stát se bezkonkurenčním umělcem, jako byl podle ní její dědeček David – charismatický, vysoký muž s přísným vzhledem, ale nezvykle zženštilým citem pro umění. Tyto vlastnosti se staly hlavním důvodem pozornosti jeho okolí, takže bylo téměř nemožné přehlédnout neutuchající zájem žen, které ho pronásledovaly, kam jen se pohnul. Přišlo jí však, že dědeček tuto pozornost nevnímá – nebo ji vnímat ani nechce. Myslela si, že je ten nejnatvrdejší člověk pod sluncem, ale nikdy svou domněnku nevyřkla nahlas, přestože věděla, že by se dočkala souhlasu. Tuto jistotu získávala od své babičky, kterou slýchávala říkat, že musel být v minulém životě rybář, protože naprosto bezděčně přitahoval kořist. Navzdory jeho zdánlivé výhodě a tomu, že jeho manželka zemřela v brzkém věku, zůstal sám.

Díky němu věděla, že dopouštět se chyb při malování není špatné, protože (jak sám vždy říkal) nás každá z nich dovede k výsledku, o kterém jsme sami pochybovali. Jakákoli nehoda nás může nasměrovat k naprosto neočekávanému konci. Mnohdy zrovna nedokonalosti dělají z každého díla něco jedinečného a unikátního.

Přestože pro ni byl skutečnou inspirací, opravdová chuť kreslit se v ní zrodila až během příjezdu do Terezína. Hned první den, kdy se objevila před masivním komplexem, věděla, že je něco špatně. Cítila to v kostech, a dokonce i úzkostné sevření žaludku z nejistoty ji utvrdilo v jejím názoru. Vše se jí zdálo mlhavé a hlava se jí točila z každého výkřiku německých dozorců. Nemohla se hýbat, a tak tam stála obklopená slunečními paprsky, které jí hladily studené tváře. Tuto zdánlivě klidnou atmosféru, kterou přinášelo počasí, si vykládala jako výsměch. Vždyť se její pocity z celé té šarády ani za mák nepodobaly teplému jarnímu dni!

Když procházela úzkou chodbou s nápadně vysokým stropem a krupičnatě hnědou stěnou, která v ní vyvolala dojem, že se ocitla na dně studny, se cítila jako malý ptáček uvězněný ve zlaté klínce. Chtěla vyletět, získat křídla, ale nebylo by jí to pranic platné, když byl klíč ztracen a jiný do zámku nepasoval. Pohltit ji smutek a každý krok, který dopadl na území tábora, jí mrazivě spálil záda podél páteře a usadil se na krku těsně pod linií vlasů. Nemohla si nevšimnout všech pronikavých pohledů, které jí pichlavě pronásledovaly kamkoli, kam jen se pohnula. Toužila nadobro uniknout pryč od všech očí. Využila hned první příležitosti vzít do ruky tuš a kreslit. Nejdříve zachytila náměty, které okolo sebe zpozorovala. Matky, otce a děti, jejich zavazadla i dozorce. Stalo se to pro ni nejen vzpomínkou, ale i svědectvím.

Obrázky se jí začínaly hromadit, ovšem čím více jich bylo, tím temněji se jí jevily. Toto místo ji od první chvíle nadobro změnilo. Kupříkladu se smrtí se předtím setkala jen párkrát. Když její babička zemřela, byla ještě malé dítě a stejně jako malé dítě si změně začala všimnout téměř okamžitě. Začalo to naprostými drobnostmi, které pro ni však byly zásadními. Místo pěti talířů se na stůl tehdy pokládaly jen čtyři a židle s polštářkem, na které její babička dříve sedávala, zela prázdnotou. Nebyla sama, které trvalo, než si na nový řád navykla. Obvykle se každému v rukou objevila nádoba navíc a každý z nich aspoň jednou bezmyšlenkovitě sáhl po rámu židle s dobrým úmyslem ji odsunout, aby babičce ulehčil práci. Nyní bylo vše jiné. Nejenže se se smrtí setkávala dennodenně, ale v mnohem větší míře, než si sama kdy představovala, že je možné. Mnohdy se jednalo o jednotlivce, jindy o rodiny a později i o celé domy vězňů. Přestože mizeli v tichosti, každý to vnímal. Nakonec se však lidé vytráceli nejen z tábora, ale i myslí.

Přes veškerou hrůzu, kterou prožívala, byla vždy hrdá na svou výbornou paměť a schopnost udržet v mysli i ty nejmenší detaily. Vzpomněla by si na vše od svého dětství až po současnost, ale uvědomila si, že zapomíná hlas své matky i vůni parfému svého otce. Zapomínala i na pocit, který v ní kvetl, když s nimi každý večer seděla u malého stolku v obývacím pokoji a mlčky vstřebávala společné okamžiky. Děsilo ji to, protože si uvědomovala, že zrovna vzpomínky na tyto chvíle ji udržovaly silnou a najednou o svou sílu přicházela. Každým dnem se jí oddalovala. Chtěla si ji udržet, a proto opět kreslila.

Za tu dobu, kterou v Terezíně strávila, vypožorovala několik pravidel, která musela dodržovat, aby se vyhnula zbytečným nepříjemnostem. Nejprve si myslela, že jich je mnoho, ale jakmile mezi nimi našla určité souvislosti a řád, bylo pro ni rázem snazší si všechny pamatovat. Pro ni se tím nejtěžším stalo schovávání vlastních kreseb. Ukrytí do vlhké hlíny byla nejbezpečnější volba, ale měla své mouchy – papír se mačkal, vlhnul, a především se mokré bahno vsakovalo do zářivých barev. Mrzelo ji to, to ano, ale neměla žádné lepší možnosti.

Již uplynulo několik měsíců od důkladného uschovávání pokreslených stránek. Tyfus se však rozšířil rychleji, než se předpokládalo. Nyní věděla, že ho má i ona. Pociťovala nepříjemnou slabost a nevolnost po celém těle. Před očima se jí míhaly osudy mnoha lidí, kteří pomalu a bolestivě bojovali s onou chorobou, takže tušila, jaká překvapení na ni v podobě její nemoci čekají. Neměla příliš času. Její nohy ji sotva držely, ale přesto se byla schopná doplazít k místu, kde poslední měsíce zahrabávala všechny své obrazy. Ponořila dlaně hluboko do půdy a naposledy vytáhla své dlouho uschovávané listy, které si dlouze prohlédla a opět zahrabala do vytvořené díry. Ulehla přímo vedle nich. Tentokrát byla šedivou čarou špinící zářivý povrch plátna. A najednou si uvědomila, že se ona sama stala svým posledním dílem.

Zuzana Krejčí, 17 let

II. kategorie

Gymnázium Vysoké Mýto: nám. Vaňorného 163, 566 01 Vysoké Mýto